

Моніторинг діяльності громадських радників: досвід парапрофесійних соціальних працівників

Єрошенко Катерина Михайлівна¹

Академії праці, соціальних відносин і туризму, Київ, Україна

E-mail: Pr.ulaf@gmail.com

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-3055-9003>

У статті окреслено підходи до моніторингу діяльності парапрофесіоналів у практиці соціальної роботи на прикладі українського та закордонного досвіду. Українські джерела, присвячені питанням парапрофесіоналізму в соціальній роботі, оминають увагою специфіку моніторингу діяльності парапрофесіоналів, які діють у соціальних службах чи в громадах поза організаціями, але в контексті соціальної роботи.

Стаття має на меті висвітлити альтернативні варіанти здійснення моніторингу роботи парапрофесійних соціальних працівників: на базі соціальної служби, у межах включення в інтрадисциплінарну команду, а також у форматі індивідуальної діяльності парапрофесіоналів у громаді.

За результатами кабінетного дослідження міжнародного досвіду відстеження діяльності парапрофесійних спільнот, аналізу моніторингових звітів та опитування представників спільноти громадських радників в Україні, які є парапрофесіоналами й індивідуально працюють у малих громадах, розглянуто практичні питання реалізації моніторингових процедур для парапрофесіоналів. Складність моніторингу діяльності цієї спільноти полягає в тому, що функції громадських радників як парапрофесіоналів є новими для практики соціальної роботи в українських реаліях, адже кожен у цій спільноті працює у власному форматі. Тому зокрема, розкрито суть обмежень чинних процедур моніторингу діяльності спільноти громадських радників та здійснено аналіз цих обмежень. За результатами дослідження з'ясувалися обмеження формалізованого та функціонального підходів до здійснення аналізу діяльності парапрофесіоналів у соціальній роботі, як-от: неефективність підходу для парапрофесіоналів, функції яких розмиті, відсутність мотивації та сприйняття моніторингових процедур як контролю з боку професіоналів. Окрім того, з огляду на чинний запит від спільноти громадських радників, було запропоновано альтернативні підходи до моніторингу діяльності парапрофесіоналів-волонтерів, зокрема, мотиваційний підхід, що базується на супервізії громадських радників у здійсненні ними їх функцій.

Ключові слова: парапрофесіоналізм, громадські радники, моніторинг, соціальна робота, громади, функціональний підхід, інтрадисциплінарна команда, супервізія.

Вступ. У науковій літературі визначають, що парапрофесіонали в соціальній роботі – люди, які пройшли спеціальне навчання і надають послуги клієнтам соціальної роботи, але не мають вищої освіти (ParaProfessionals In The Social Service Workforce: Guiding Principles, Functions And Competencies, 2017). Це досить широке трактування, водночас у ньому позначений ключовий критерій відмінності парапрофесіонала від професіонала чи волонтера – рівень освіти чи кваліфікації (Єрошенко, 2018). Також парапрофесіонал не має формального статусу (Malin, 2017). Серед іншого, варто відзначити, що парапрофесійні соціальні працівники проходять навчання, що не є академічним: тематичні короткострокові навчальні курси.

До науковців, які за останні роки досліджували тему парапрофесіоналізму в соціальній роботі, можна віднести: С. Крослі (Crossley, 2016), Н. Малін (Malin, 2017), М. Траппенбург та Г. ван Бік (Trappenburg & Beek, 2017), Н. Лінск, З. Мабейо, Л. Омарі, Д. Петрас, Б. Любін (Linsk et al., 2010). Ці науковці, звертали увагу, зокрема, на потребу підтримки парапрофесіоналів, їхнього моніторингу та супервізії. Адже ці адміністративні інструменти дають змогу розвивати та підтримувати належну якість послуг, які надаються парапрофесіоналами або членами команд, що складаються із професіоналів та парапрофесіоналів (Minore & Boone, 2002; Bradley et al., 2010; Sweifach, 2019), забезпечувати доступність і ефективність базової соціальної підтримки (Gassner & Gofen, 2018), уникати демотивації, розгубленості парапрофесіоналів через неможливість реагувати на ситуації, які видаються їм заскладними або надто політичними.

¹ викладачка кафедри соціальної роботи та практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму

У вітчизняній літературі із соціальної роботи дискутуються як питання поширення парапрофесіоналізму серед тих, хто надає ті чи ті соціальні послуги (Семігіна, 2018), так специфіка підготовки парапрофесіоналів (Єрошенко, 2017; Ольхович, 2008) або їхньої підтримки з боку професіоналів (Карагодіна, Байдарова, 2014). Проте мало уваги звертається на специфіку моніторингу, відстеження діяльності парапрофесіоналів, які працюють у соціальних закладах або поза ним в умовах українського контексту соціальної роботи, який характеризують як «не до кінця реалізований професійний проєкт» (Semigina, Boyko, 2014).

Мета та методологія дослідження. Стаття має на меті окреслити підходи до моніторингу діяльності парапрофесіоналів, і зокрема, на прикладі досвіду спільноти громадських радників, виявити обмеження моніторингу парапрофесійних соціальних працівників в Україні.

Результати дослідження базуються на трьох методах, перший з яких – це кабінетне дослідження міжнародного досвіду моніторингу діяльності парапрофесійних спільнот. Зокрема, до аналізу було залучено досвід чотирьох країн, що представляють різні частини світу: Непал, Танзанія, Канада та Нідерланди. Саме ці країни були включені до вибірки через те, що в кожній з них функціонують близькі за функціями до українських громадських радників парапрофесійні спільноти.

Другий метод – аналіз документів, як-от: моніторингові форми, які заповнювали громадські радники протягом трьох років. Аналізу підлягали всі сім прикладів моніторингових форм, які змінювалися після кожного із сімох навчальних наборів громадських радників. Окрім того, аналізувалися статистичні дані щодо заповнення усіх моніторингових форм протягом трьох років – за цей час форми заповнили 322 особи.

Третій складний дослідження – опитування громадських радників щодо мотивації заповнювати моніторингові форми, це опитування відбулося за результатами збирання інформації від сімох навчальних наборів громадських радників після того, як на щоквартальні моніторингові форми заповнило лише 30% від представників усієї спільноти. Участь в опитуванні взяли 52 особи, що складає одну третину від усіх дієвих громадських радників.

Опрацювання результатів дослідження відбувалось шляхом здійснення тематичного аналізу за завчасно визначеними категоріями, що відповідає практиці мультиметодних досліджень у соціальній роботі (Engel, Schutt, 2016).

Результати дослідження. Підходи до моніторингу парапрофесіоналів.

Якщо парапрофесіонал працює в організації, то процеси більш-менш зрозумілі (формалізований підхід): поставлено індикатори роботи, яких має досягнути працівник, відповідно до посадових інструкцій. Якщо ж людина не закріплена за жодною з організацій і працює в громаді на безоплатній основі – постає питання моніторингу діяльності такого парапрофесіонала.

Міжнародний досвід пропонує різні рішення функціонального підходу, як-от: в Непалі діяльність жінок, які пройшли відповідне навчання й ініціювали після нього адвокаційні кампанії в громадах щодо соціальних змін з найбільш актуальних для маленьких громад питань соціальної сфери (Malla Dhakal & Sheikh, 1997), моніторили через такі показники, як кількість ініційованих адвокаційних кампаній, а також через повідомлення від жінок про зміни в процесі прийняття рішень на побутовому рівні.

Іншим прикладом є досвід моніторингу так званих радників з благополуччя і права у територіальних громадах, які консультували з питань оподаткування та доступу до медицини, а також скеровували людей, які до них зверталися, до потрібної організації. Їх моніторили через опитування клієнтів, які до них звернулися. Цих клієнтів опитували у закладах охорони здоров'я та в державних закладах, що працюють з податковими боржниками, з відкритими питаннями щодо того, чим параюрист зміг (чи змогла) допомогти (Wiggan & Talbot, 2006).

З наведених прикладів, можна дійти висновку, що моніторять діяльність парапрофесіоналів у відповідності до функцій, які вони виконують. Водночас залишається відкритим питання для подальших розвідок - як діяти, в разі, якщо функції парапрофесіонала розмиті. Наприклад, якщо йдеться про становлення нової ролі для парапрофесіоналів або про становлення мережі парапрофесіоналів, якої до цього в суспільстві не існувало.

В Україні із 2016 року за сприяння МБФ «Відродження» спільно з Координаційним центром з надання правової допомоги, Мережею правового розвитку та ВБО «Українська фундація правової допомоги» розпочалося створення мережі громадських радників (Єрошенко, 2018). Це мережа парапрофесіоналів, які представляють закриті спільноти або малі громади з кількістю населення до 15 тисяч осіб.

Радники проходять спеціалізований навчальний курс, підготовлений професійними медіаторами, юристами, соціальними працівниками, громадськими активістами. Цей курс за результатами тренінгу для тренерів, який проводили експерти, було змінено відповідно до очікувань учасників (відбулось спрощення професійної лексики, спрощення деяких тем, їх наближення до реалій українських громад). Так була підготовлена дев'ятиденна навчальна програма, яка складається

із трьох модулів: „Права людини” (розглядаються теми базових прав людини, протидії дискримінації, типові рішення найбільш поширених правових проблем у сімейному, спадковому, трудовому праві, фінансова грамотність), „Зміни в громаді” (розглядаються теми комунікації та адвокації в громаді, інформаційної безпеки, фандрейзингу та бюджетування, розуміння структури та принципів роботи місцевої влади) та „Життя в громаді” (розглядаються теми протидії насильству в сім’ї, медіації, безпеки в громаді). У ході цього навчання громадські радники оволодівають низкою компетенцій, що пізніше дозволяють їм працювати в громаді самостійно або підключатися до інтрадисциплінарних команд соціальних працівників чи правників.

Супервізія громадських радників як інструмент моніторингу парапрофесіоналів. На тепер в Україні відсутні стандарти супервізії (наставництва, менторства) для парапрофесійних соціальних працівників. В інтрадисциплінарній команді соціальні працівники виконують функцію супервізії парапрофесіоналів, які з ними працюють, окрім того, вони мають надавати інструкції перед початком роботи. Формат таких інструкцій не можна вважати суворо визначеним: це може бути, наприклад, щотижневий або щоденний опис обсягу та напрямів роботи. Окрім того, соціальні працівники проводять орієнтацію для нових парапрофесіоналів та створюють для них помісячний план роботи, делегуючи їм частину власних повноважень.

Сьогодні функціонування спільноти громадських радників, супервізія відбувається шляхом заповнення радниками форм зворотного зв’язку, які дозволяють виявити як проблеми на рівні комунікації в громаді чи спільноті, так й історії, які самі громадські радники вважають історіями успіху. Форми зворотного зв’язку збираються щоквартально та аналізуються дослідницею, фахівцем із соціальної роботи.

За три роки діяльності спільноти форми зворотного зв’язку для громадських радників зазнали суттєвих змін. Перші приклади таких форми передбачали звітування відповідно до визначених функцій громадських радників:

- 1) брокерство послуг в громаді (аналіз за кількістю звернень та перенаправлень до організацій, які надають правову чи соціальну допомогу),
- 2) інформування про актуальні проблеми в громаді або можливості їх вирішення (аналіз за показниками кількості випадків організації або участь у заходах в громаді, комунікація зі ЗМІ),
- 3) рівень впливу в громаді (за показниками кількості ініційованих або прийнятих проєктів, положень, рішень, які регулюють життя громади, а також, адвокаційних кампаній).

Серед недоліків такого формату моніторингу можна виділити кілька, зокрема: відсутність зворотного зв’язку з громадськими радниками, які вже заповнили форму, орієнтація на кількісні показники, відсутність уніфікованих форм фіксації та перенаправлення.

Обговорення результатів. Виявлені під час дослідження недоліки породжували низку обмежень, зокрема, частка громадських радників, які заповнювали моніторингові форми, коливалася від 30 до 40 відсотків. Фактично, форма зворотного зв’язку була односторонньою – це не мотивувало громадських радників її заповнювати і процес відбувався у форматі контролю. Водночас для громадських радників, які виконують свою функції на безоплатній основі, важливо було отримати підтримку. Тобто їм потрібен був фактично і моніторинг, і супервізія.

Громадські радники самостійно ініціювали створення «моніторингової групи», яка переглянула чинний формат моніторингових форм, і разом з дослідницею внесли потрібні, на їхню думку, зміни до цих форм. Ці зміни полягали в такому:

- 1) орієнтацію на збір якісних даних. Зокрема, радники зазначили, що запропонований підхід – збір даних відповідно до виконуваних радниками функцій, не дає можливості повною мірою поділитися результатами своєї діяльності. Адже специфіка саме цієї спільноти парапрофесіоналів у тому, що кожен і кожна з них можуть виконувати лише одну з можливих функцій;
- 2) питання про потребу громадських радників у підтримці спільноти та громади, а також питання про проблеми, що виникають у роботі для визначення форматів підтримки спільнотою самостійно;
- 3) спільнотою були прийняті рішення про розроблення уніфікованих форм фіксації та перенаправлення звернень («щоденник громадських радників»).

За результатами аналізу форм організаційним комітетом було запропоновано конкретний формат підтримки ініціатив радників у громадах. Він дозволяє, з одного боку, реалізувати власну ідею, з іншого – набути додаткового авторитету в громаді та комунікацій, що є мотивуючим чинником для громадських радників. Після оновлення змісту форм, рівень їх заповнення суттєво збільшився – від 30-40% до 65-70%.

Можна зробити припущення, що для ефективної роботи радників у громадах як парапрофесіоналів, які працюють на безоплатній основі, важливим складником моніторингу слугує мотивація та підтримка з боку спільноти та організаторів навчання. Це трансформує моніторингові формати і виявляє потребу саме в супервізії «рівний рівному» та «професіонал-парапрофесіонал».

Отриманий нами результат цілком відповідає іншим дослідженням щодо парапрофесійної та волонтерської діяльності (Armstrong, 2010; Dhembo, Duci, Ajdini, 2015; Mason et al., 2020; Mehta et al., 2019), які звертають увагу на важливість застосування тих інструментів, які підвищують ефективність діяльності мінімально підготовлених активістів та волонтерів у громадах, зокрема, через навчання та навчальну супервізію, забезпечення постійного зворотного зв'язку, який відіграє не контрольну, а мотивувальну функцію, підтримувальну взаємодію із стейкхолдерами в територіальних громадах.

Висновки. З-поміж підходів до моніторингу діяльності парапрофесіоналів можна виокремити формалізований та функціональний. Перший підхід використовують у випадках, якщо парапрофесіонали включені в діяльність організації, другий – якщо працюють у громаді самостійно.

Досвід спільноти українських громадських радників, моніторинг низку спершу базувався на функціональному підході, продемонстрував ряд обмежень функціонального підходу, зокрема: низький відсоток участі представників парапрофесійної спільноти у моніторингу, односторонність форми зворотного зв'язку, зорієнтованість на контроль без урахування потреб людей, які працюють безоплатно, в мотивації та підтримці.

Результати проведеного аналізу засвідчують потребу в переорієнтації функціонального підходу до моніторингу громадських радників на супервізію та підтримку. За результатами впровадження нового підходу до супервізії громадських радників, є необхідність провести порівняльний аналіз дієвості підходів та визначити шляхи вдосконалення супервізійного формату.

Література

Ерошенко К. Можливості діяльності парапрофесійних соціальних працівників в інтрадисциплінарних командах в Україні // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2018. №2. С. 55-63. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_2_2018-55-63.pdf

Ерошенко К. М. Формування компетентностей парапрофесіоналів соціальної роботи (на прикладі навчання громадських радників). *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2017. №14. С.12-16.

Карагодіна О. Г., Байдарова О. О. Запровадження супервізії у соціальній роботі: бар'єри та ресурси. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2014. №1. С. 29-35.

Ольхович О. В. Підготовка соціальних працівників до роботи з біженцями у вищих навчальних закладах США і Канади: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль: ТНПУ ім.Володимира Гнатюка, 2008. 223 с.

Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота: чи виправдане стирання меж? *Перспективи розвитку соціальної педагогіки в Україні: Матеріали круглого столу (24 травня 2018 року, Київ) / за ред. О.В. Чуйко*. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка. 2018. С. 84-89.

Armstrong, J. How effective are minimally trained/experienced volunteer mental health counselors? Evaluation of CORE outcome data. *Counselling & Psychotherapy Research*, 2010(1), 22–31.

Bradley G., Engelbrecht L., Höjer S. Supervision: A force for change? Three stories told. *International Social Work*. 2010. №53(6). P. 773–790. URL: <https://doi.org/10.1177/0020872809358401>

Crossley S. Guest editorial: Professionalism, de-professionalisation and austerity. *Social work & Social science review*. 2016. No19 (1). P. 3-6.

Dhembo E., Duci V., Ajdini J. “Why do I have to trust you?” The perspective from civil society on active citizenship in post-communist Albania. *Croatian International Relations Review*. 2015. Vol. 21 (73). P. 131–154. doi: 10.1515/cirr-2015-0014

Engel R. J., Schutt R. K. *The Practice of Research in Social Work*. 4th ed. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2016.

Gassner D., Gofen A. Street-Level Management: A Clientele-Agent Perspective on Implementation. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2018. Vol. 28(4). P. 551–568. URL: <https://doi.org/10.1093/jopart/muy051>

Linsk N. L., Mabeyo Z., Omari L., Petras D., Lubin B., Abate A., Steinitz L., Kijage T., Mason S. Paraprofessional work to address most vulnerable children in sub-Saharan Africa: A case example in Tanzania. *Children and Youth Services Review*. 2010. Vol. 32. P. 990-997.

Malin N. Developing an analytical framework for understanding the emergence of de-professionalisation in health, social care and education sectors. *Social Work and Social Sciences Review*. 2017. Vol.19(1). P. 66-162

Malla Dhakal R., Sheikh M. M. Breaking barriers, building bridges: a case study of USAID / Nepal's SO3 Women's Empowerment Program. Asia Foundation. 1997. 46p.

Mason R. A., Gunersel A. B., Irvin D.W. et al. From the Frontlines: Perceptions of Paraprofessionals' Roles and Responsibilities. *Teacher Education and Special Education*. 2020. doi:[10.1177/0888406419896627](https://doi.org/10.1177/0888406419896627)

Mehta T.G., Lakind D., Rusch D., Walden A.L., Cua G., Atkins M.S. Collaboration with Urban Community Stakeholders: Refining Paraprofessional-led Services to Promote Positive Parenting. *American Journal of Community Psychology*. 2019. Vol. 63. P. 444-458. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12316>.

Minore B., Boone M. Realizing potential: improving interdisciplinary professional/paraprofessional health care teams in Canada's northern aboriginal communities through education. *Journal of Interprofessional Care*. 2002. No16 (2). P. 139-147.

ParaProfessionals In The Social Service Workforce: Guiding Principles, Functions And Competencies. *Interest Group On Para Professionals In The Social Service Workforce*. 2017. 52 p.

Semigina T., Boyko O. Social work education in post-socialist and post-modern era: case of Ukraine. *Global social work education- crossing borders blurring boundaries* [Eds. C. Noble, H. Strauss and B. Littlechild]. Sydney: Sydney University Press. 2014. P. 257–269.

Sweifach J.S. A look behind the curtain at social work supervision in interprofessional practice settings: critical themes and pressing practical challenges. *European Journal of Social Work*. 2019. №22:1. P. 59-68. URL: DOI: [10.1080/13691457.2017.1357020](https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1357020)

Trappenburg M., Beek van G. «My profession is gone»: how social workers experience deprofessionalization in the Netherlands. *European Journal of Social Work*. 2017. P. 1-14. URL: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691457.2017.1399255>

Wiggan J., Talbot C. The benefits of welfare rights advice: a review of the literature. National Association of Welfare Rights Advisors. 2006. URL: <http://nawra.org.uk/Documents/Benefitsofwelfarerightsadviceelitreview.pdf>

Monitoring of public adviser's activities: experience of paraprofessional social workers

Yeroshenko Kateryna²

Academy of Labour, Social Relations and Tourism, Kyiv, Ukraine

This article outlines approaches to the monitoring of paraprofessional activities in the field of social work on the example of international and Ukrainian experience.

The article aims to highlight alternative options for monitoring the work of paraprofessional social workers: on the basis of social services, within the inclusion in an intradisciplinary team, as well as in the format of individual activities of paraprofessionals in society.

Based on the results of a desk study of international experience in monitoring the activities of paraprofessional communities, analysis of monitoring reports and surveys of public advisers in Ukraine who are paraprofessionals and work individually in small communities, practical issues of monitoring procedures for paraprofessionals are considered.

The complexity of monitoring the activities of this network is connected with the fact that the functions of community advisers are new to the practice of Ukrainian social work, since everyone in this network works in his / her own format. In the context of this monitoring complexity, the analysis was made on the limitations of existing monitoring procedures of the network of public advisers.

The results of this study revealed the limitations of formalized and functional approaches to the analysis of paraprofessionals in social work, such as: ineffective approach to paraprofessionals whose functions are blurred, lack of motivation and perception of monitoring procedures as control by professionals. In addition, taking into consideration the demand from the community of public advisers, some alternative approaches to monitoring the activities of paraprofessional volunteers have been proposed, including the motivation-centred approach based on the supervision of public advisers in the performance of their functions.

Keywords: *paraprofessionalism, public advisers, monitoring, social work, functional approach, intradisciplinary team, supervision.*

References

Armstrong, J. (2010). How effective are minimally trained/experienced volunteer mental health counselors? Evaluation of CORE outcome data. *Counselling & Psychotherapy Research*, 10(1), 22–31.

Bradley, G., Engelbrecht, L., & Höjer, S. (2010). Supervision: A force for change? Three stories told. *International Social Work*, 53(6). 773–790. doi: 10.1177/0020872809358401

² Lecturer of the Department of Social Work and Applied Psychology at the Academy of Labour, Social Relations and Tourism

- Crossley, S. (2016). Guest editorial: Professionalism, de-professionalisation and austerity. *Social work & Social science review*, 19(1). 3-6.
- Dhembo, E., Duci, V., & Ajdini, J. (2015). "Why do I have to trust you?" The perspective from civil society on active citizenship in post-communist Albania. *Croatian International Relations Review*, 21 (73), 131–154. doi: 10.1515/cirr-2015-0014
- Drorit, G., & Anat, G. (2018). Street-Level Management: A Clientele-Agent Perspective on Implementation. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 28(4). 551–568. doi: 10.1093/jopart/muy051
- Engel, R. J., Schutt, R. K. (2016). *The Practice of Research in Social Work*. 4th ed. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Karagodina, O.H., & Baidarova, O.O. (2014). Zaprovdzhennia supervizii u sotsialnii roboti: bariery ta resursy [Supervision in social work implementation: resources and barriers]. *Problemy sotsialnoi roboty: filosofiia, psykholohiia, sotsiologiia – Social work's problems: philosophy, psychology, sociology*, 1. 29-35. [in Ukrainian]
- Linsk, N.L., Mabeyo, Z., Omari, L., Petras, D., Lubin, B., Abate, A., et al. (2010). Para- social work to address most vulnerable children in sub-Sahara Africa: A case example in Tanzania. *Children and Youth Services Review*, 32. 990-997.
- Malin, N. (2017). Developing an analytical framework for understanding the emergence of de-professionalisation in health, social care and education sectors. *Social Work and Social Sciences Review*, 19(1). 66-162.
- Malla, Dh.R., & Sheikh, M.M. (1997). *Breaking barriers, building bridges: a case study of USAID. Nepal's SO3 Women's Empowerment Program*. Nepal: Asia Foundation.
- Mason, R.A., Gunersel, A.B., Irvin, D.W. et al. (2020). From the Frontlines: Perceptions of Paraprofessionals' Roles and Responsibilities. *Teacher Education and Special Education* [online first]. doi:10.1177/0888406419896627
- Mehta, T.G., Lakind, D., Rusch, D., Walden, A.L., Cua, G. and Atkins, M.S. (2019), Collaboration with Urban Community Stakeholders: Refining Paraprofessional-led Services to Promote Positive Parenting. *American Journal of Community Psychology*, 63: 444-458. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12316>.
- Minore, B., & Boone, M. (2002). Realizing potential: improving interdisciplinary professional/paraprofessional health care teams in Canada's northern aboriginal communities through education. *Journal of Interprofessional Care*, 16(2).139-147.
- Olkhovych, O.V. (2008). Pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv do roboty z bizhentsiamy u vyshchkykh navchalnykh zakladakh SSHa i Kanad [Social workers' training to work with refugees in universities of the USA and Canada]. *Candidate's thesis*. Ternopil: TNPU im.Volodymyra Hnatiuka [in Ukrainian]
- ParaProfessionals In The Social Service Workforce: Guiding Principles, Functions And Competencies*. (2017). Interest Group On Para Professionals In The Social Service Workforce.
- Semigina, T., & Boyko, O. (2014). Social work education in post-socialist and post-modern era: case of Ukraine. *Global social work education- crossing borders blurring boundaries*. C., Noble, H., Strauss, & B., Littlechild (Eds.). Sydney: Sydney University Press.
- Semigina, T.V. (2018). Suchasna sotsialna robota: chy vypravdane styrannia mezh? [Social work nowadays. Is boundaries erasing justified?]. Proceedings from *Materialy kruhloho stolu «Perspektyvy rozvytku sotsialnoi pedahohiky v Ukraini» - Round table «Social pedagogy development perspectives in Ukraine»*. (pp. 84-89). Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka. [in Ukrainian]
- Sweifach, J.S. (2019). A look behind the curtain at social work supervision in interprofessional practice settings: critical themes and pressing practical challenges. *European Journal of Social Work*, 22(1). 59-68. doi: 10.1080/13691457.2017.1357020
- Trappenburg, M., & Beek, van G. (2017). «My profession is gone»: how social workers experience deprofessionalization in the Netherlands. *European Journal of Social Work*. 1-14. Retrieved from <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691457.2017.1399255>
- Wiggin, J., & Talbot, C. (2006). The benefits of welfare rights advice: a review of the literature. *National Association of Welfare Rights Advisors*. Retrieved from <http://nawra.org.uk/Documents/BenefitsofwelrarightsadviceLitreview.pdf>
- Yeroshenko, K. (2018). Mozhlyvosti diialnosti paraprosesiinykh sotsialnykh pratsivnykiv v intradystyplinarnykh komandakh v Ukraini [Opportunities of paraprofessional social workers' activities in intradisciplinary teams]. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu – Digest of Academy of Labour, Social Relations, and Tourism*, 2. 55-63. Retrieved from https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_2_2018-55-63.pdf [in Ukrainian]
- Yeroshenko, K.M. (2017). Formuvannia kompetentnosti paraprosesionaliv sotsialnoi roboty (na prykladi navchannia hromadskykh radnykiv) [Forming competencies of paraprofessional social workers (experience of community advisers' education)]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu*

sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina» - Digest of scientific works of Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of «Ukraine» University, 14. 12-16. [in Ukrainian]

Accepted: December 16, 2020

